

LIBRIS

This publication has been supported by the
Ministry of Culture of the Czech Republic

We know

MINISTERSTVO
KULTURY

Acest volum a fost publicat cu sprijinul
Ministerului Culturii din Republica Cehă

© Editura EIKON

Editura Eikon este acreditată de **Consiliul Național al Cercetării Științifice
(CNCS)**

București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
contact@edituraeikon.ro
www.librariaeikon.ro

ISBN 978-606-49-1602-0

DTP: Ada Atănăsoaci

Coperta și conceptul grafic: Rora Paliga

Corector: Larisa Pleșca

Editor: Valentin Ajder

KAREL ČAPEK

Meteorul

Traducere din limba cehă de Anca Irina Ionescu

E I K O N

București, 2025

În aceeași serie au apărut:

Război cu salamandrele

Fabrica de absolut

Krakatit

Cartea apocrifelor

Viața și opera compozitorului Foltyn

O viață obișnuită

Din viața insectelor; Jocul fatal al iubirii

R.U.R și Rețeta Makropoulos

Un vânt puternic suflă în rafale și îndoaică copacii din grădina spitalului. Și de fiecare dată copacii se înfurie îngrozitor, ajung la disperare, se zvârcolesc ca o mulțime cuprinsă de panică; acum se potolesc și tremură, da știi că ne-a fugărit! Liniște, nu auziți nimic? Să fugim, să fugim, vine din nou.

Un tânăr în halat alb hoinărește prin grădină și fumează o țigară. Se vede că este vreun doctor tânăr. Vântul îi răvășește părul, iar halatul alb îi flutură în vânt ca un steag. Urlă, amușină-l, vânt sălbatic; oare nu le place fetelor să-și bage degetele într-o asemenea coamă deasă și mândră? Cum mai flutură drept în vânt! Ce mai tinerețe! Câtă mulțumire nerușinată de sine! Pe cărare alcargă o soră tinerică, vântul îi desenează o cută frumoasă pe șorț; își aranjează părul cu ambele mâini, se uită de jos în sus la lunganul cu coama care fâlfâie ca un steag și îi spune repede ceva. Ei, ei, soră, de ce privești așa și de ce părul...

Tânărul doctor aruncă țigara descriind un arc minunat și traversează direct peluza cu pași mari, îndreptându-se spre pavilion. Aha, cineva este pe moarte și trebuie să mergi cu acest pas medical, care ilustrează graba, dar nu și iritarea. Procedura medicală trebuie abordată rapid, dar cu calm și prudență; de aceea, ai grijă, tinere, să nu te repezi la patul muribundului. Dar tu, soră, pășește cu pașii ușori și grăbiți care exprimă zelul compătimitor și profesional, ca să nu mai vorbim de faptul că mersul acesta îți pune în valoare rotunjimile trupului. O fată ca o păstaie, vor spune oamenii, e păcat de una ca ea să stea în spital.

Da, într-adevăr, moare cineva; în vuietul vântului, în mijlocul copacilor care se apleacă îngroziți, moare un om; dar cei de aici sunt obișnuiți cu așa ceva. O mână febrilă zace pe pătura albă. Sărmană palmă neliniștită, ce ai vrea să apuci? Ce ai vrea să arunci? Ce, pe tine nu te apucă nimeni, ei bine, eu sunt aici, nu-ți fie frică, nu te mai uita, nu există singurătatea aceea înfricoșătoare care te sperie. Tânărul doctor se apleacă în față, părul îi cade pe frunte, apucă de încheietură mâna aceea care caută ceva și murmură:

— Puls slab, agonie; soră, trage paravanul aici.

Dar nu, nu-l vom lăsa pe acest tânăr superficial, cu coama lui mare, la căpătâiul unui om care trage să moară în vuietul orgii viforului, *vox coelestis, vox angelica*¹ și în geamăt de voce umană. Nici vorbă, surioară, acesta nu este un *exitus*, ci un atac... Să zicem că e ceva cu inima. Această sudoare și neliniște a morții e doar anxietate, omului i se pare că se sufocă; îi injectăm morfină și va adormi.

Poetul s-a întors de la fereastră.

— Doctore, a întrebat el, ce pavilion este acela de vizavi?

— Boli interne, a mormăit chirurgul, privind fix la flacăra lămpii cu spirt. De ce?

— Numai așa, a spus poetul, și s-a întors din nou spre vârful copacilor chinuite în vânt.

Așadar este o asistentă de la interne și nu e nevoie să ne imaginăm cum îi tremură buzele văzând măcelul sângeros de pe masa de operație.

— Ia asta, soră, și vată! Vată! Nu, nici vorbă de așa ceva; stă ca lemnul, pentru că nu prea știe mare lucru și vede doar părul răvășit al tânărului în halat alb. Asta este, asta este! Este îndrăgostită de el până peste cap și îl vizitează la el în cameră. Ce derbedeu! Ce fanfaron zbârlit și încrezut! Nu-ți fie teamă, fată, nu ți se va întâmpla nimic; căci doar sunt medic și mă pricep.

1 Voce cerească, vocea îngerilor (lat.).

Poetul s-a supărat. Asta știm deja: orice bărbat are așa ceva în el, acea furie, acel chin, când recunoaște în orice femeie dorită amanta altuia. Să zicem că este invidie sexuală; să zicem, gelozie. Să ne gândim dacă morala sexuală nu se bazează tocmai pe resentimentul generat de faptul că alți oameni se bucură împreună de ceva. Și ea avea un șold frumos desenat de vânt: asta e tot. Iar eu — gata să născocesc. Sunt prea personal.

Supărat și prost dispus, poetul se uita la grădina zgâlțâită de vânt. Ce zvârcolire zadarnică, Doamne, ce nostalgic este vântul!

— Ce? a spus chirurgul.

— Ce nostalgie reprezintă vântul!

— Mă calcă pe nervi, a spus chirurgul. Hai să bem o cafea.

Mirosea a carbol, a cafea, a tutun și a bărbați. Un miros bun, puternic, ca de infirmerie. Sau nu, stați așa: o stație de carantină. Tutun cubanez, cafea portorică și un viscol în Jamaica; zăduf, vânt și trosnet de palmieri rupți. Șaptesprezece cazuri noi, doctore, mor ca muștele. Turnați crezol, veniți încoace cu clorura de var; mișcați-vă, oameni buni, și supravegheați toate drumurile; nimeni nu are voie să plece de aici, suntem contaminați. Da, nu pleacă niciunul dintre noi, până nu vom dispărea cu toții. Poetul a început să se strâmbă în sinea lui. Dar în acest caz, doctore, eu ar trebui să primesc un loc de răspundere, eu, ca autor. Eu conduc bătaia, eu, bătrânul felcer colonial, veteranul cu experiență al epidemiilor de ciumă; iar dumneata ești asistentul meu științific. Sau nu, nu dumneata, ci tânărul acela păros de la medicină internă. Ei bine, puștiule, avem 17 cazuri noi, material științific de prima calitate; ce mai fac bacteriile dumitale? Tânărul cascadează ochii mari de groază, părul îi cade pe frunte. Doctore, doctore, cred că sunt contaminat. Ei bine, acesta ar fi al optsprezecelea caz, lasă-l jos. În noaptea asta, soră, voi sta cu el. Uite cum se uită fata, cum se uită la părul lui, năclăit de febră! Știu, îl place; fată prostuță, ar fi în stare să-l sărute, dacă aș pleca — s-ar mai și contamina. Cum mai foșnesc și trosnesc acei rododendroni frânți! Palmă febrilă, de ce ai vrea să te apuci? Nu te întinde după noi, nu știm, nu putem; dă-mi mâna, te voi călăuzi ca să nu te temi. Pulsul abia se simte, este în agonie; trage paravanul aici, soră.

— Zahăr? întrebă chirurgul.

Poetul s-a smuls brusc din reverie.

— Ce?

Chirurgul a așezat în tăcere zaharnița în fața lui.

— Am avut multă treabă azi, a spus el vag. Abia aștept concediul.

— Unde mergeți?

— La vânătoare.

Poetul s-a uitat atent la bărbatul care nu avea chef de vorbă.

— Ar trebui să plecați odată departe — să vedeți tigri sau jaguari.

Cât încă mai sunt.

— Asta aș vrea și eu.

— Ascultați, aveți vreo idee cum ar fi? Vă puteți imagina... un răsărit de soare în pădurea virgină; ciripitul unei păsări necunoscute, ceva ca un xilofon înmuiat în rom și ulei.

Chirurgul a scuturat din cap.

— Eu nu-mi imaginez nimic. Eu..., la naiba, eu trebuie să privesc. Să văd, știi? Și când un om trage cu arma, a adăugat el, mijind din ochi, și atunci trebuie să te uiți bine, ca să vezi.

Poetul a suspinat.

— Asta e bine, omule. Eu privesc mereu și îmi imaginez fel de fel de lucruri. Sau, mai degrabă, e cam așa: gândurile se nasc de la sine în mintea mea, se joacă, încep să trăiască pe cont propriu. Se înțelege că eu mă amestec: dau sfaturi, corectez sau îndrept câte ceva, știi?

— Și apoi scrii, a mormăit chirurgul.

— Da de unde! De obicei nu. Asemenea aiureli... Cât timp ai făcut cafeaua, s-au desfășurat în felul acesta două povești absolut stupide despre colegul dumitale lătos de la Interne. Te rog, a întrebat el deodată, ce fel de om este?

Chirurgul a ezitat.

— Ei bine, a spus el în cele din urmă, puțin cam fanfaron... Foarte sigur de el — așa cum tind să fie medicii tineri. Altfel, a ridicat el din umeri, ce-ar putea să te intereseze la el?

Poetul nu s-a abținut.

— Nu are o aventură cu micuța soră?

— Nu știu, a mârâit chirurgul. Dar dumitale ce-ți pasă?

— Nu-mi pasă, a spus poetul mâhnit. Pe mine nu mă interesează cum sunt lucrurile în realitate. Meseria mea este să inventez, să mă joc, să mă prefac.

Poetul și-a îndreptat umerii grei.

— Tocmai asta este dificultatea, domnule: că mă preocupă atât de mult realitatea. De aceea o inventez, de aceea întotdeauna trebuie să născocesc ceva ca să găesc ac de cojocul ei. Pentru mine nu este suficient ceea ce văd, vreau să știu mai mult și de aceea inventez povești. Vă rog frumos, asta are vreun sens? Are vreo legătură cu viața? Să presupunem că am scris ceva chiar acum...

— Să zicem că scriu ceva, a repetat poetul după un moment în care gândurile i-au fugit în altă parte. Știu că nu este..., că este doar ficțiune. Și știu, omule, ce este ficțiunea, știu cum se face: să zicem, o parte experiență, trei părți imaginație, două părți combinație logică, iar restul calcul inteligent: ca să fie ceva nou, ceva de actualitate, să rezolve ceva și cel mai important, cel mai important, să aibă efect. Dar tocmai asta este cel mai ciudat, a izbucnit poetul cu o voce înfundată, că toate trucurile, toată maculatura asta jalnică, îi lasă omului care le practică iluzia blestemată și pătimașă că au legătură cu realitatea. Imaginați-vă un magician care știe să scoată iepuri din pălărie, dar în același timp este convins că îi scoate cu adevărat prin magie și în mod cinstit dintr-o pălărie cinstită. Ce nebunie!

— Ceva a mers prost, nu-i așa? a spus chirurgul sec.

— Foarte prost, așa e. Mergeam pe stradă într-o seară și am auzit în spatele meu o voce de femeie care spunea: „N-o să-mi faci mie una ca asta.” Nimic mai mult — poate că nici n-a spus nimeni nimic și doar mi s-a părut mie. „Doar n-o să-mi faci mie una ca asta.”

— Bine, și mai departe? a întrebat chirurgul după o clipă.

— Ce a fost mai departe, s-a încruntat poetul. S-a transformat în... într-un fel de istorioară. Femeia avea dreptate, înțelegi: o femeie rănită, supărată, nefericită... Și în ce mizerie trăiesc acești oameni! Dar ea avea dreptate; ea este familia, ea este gospodăria, ea este — pe

scurt — ordinea; în timp ce el... Poetul a fluturat din mână. Un ticălos, o revoltă oarbă și concretizată, un bărbat fără niciun căpătâi și brutal...

— Și cum s-a terminat?

— Ce?

— Cum s-a terminat? a repetat răbdător chirurgul.

— ... Nu știu. Probabil că femeia avea dreptate. În numele tuturor lucrurilor din lume, în numele tuturor legilor, probabil că avea dreptate. Înțelegi, totul depindea de faptul că ei trebuie să i se dea dreptate.

Poetul a început să zdrobească în degete un cub de zahăr.

— Dar individul acela își băgase în cap că și el avea dreptate. Și cu cât se purta mai oribil și mai josnic, cu atât mai mult simțea că are dreptate. Pentru că s-a constatat că și el suferea, știi? a mormăit poetul. Nu era nimic de făcut; odată ce a început să trăiască cu adevărat, nu a mai primit ordine și a trăit în felul lui, greoi și înverșunat.

Poetul a ridicat din umeri.

— Ca să vă spun drept, în cele din urmă am fost chiar eu ticălosul, gunoiul degenerat și disperat; cu cât suferea el mai mult, cu atât simțeam eu mai mult... Și apoi asta se numește ficțiune.

Poetul s-a întors spre fereastră, pentru că există lucruri care sunt mai ușor de rostit în gol.

— Nu merge, trebuie să scap de chestia asta. Aș vrea să..., ar trebui doar să mă joc cu ceva..., cu ceva ireal. Care să nu aibă nimic, nimic, dar nimic de-a face cu realitatea... și nici cu mine însumi. Să mă eliberez odată de această oribilă implicare personală. Spune-mi, trebuie să trăiesc fiecare durere omenească? Într-o zi mi-ar plăcea să inventez ceva foarte îndepărtat și fără sens — ca și când aș sufla bule de curcubeu.

A sunat telefonul de interior.

— Atunci de ce nu faci așa? a întrebat chirurgul, ridicând receptorul, dar nu a mai avut timp să aștepte răspunsul.